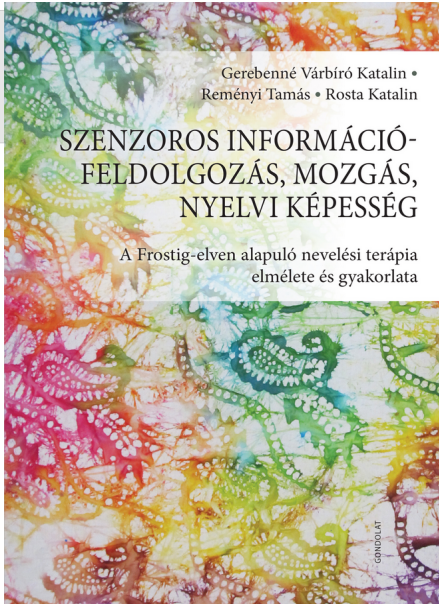

Egy integratív tudományközi kutatás

Réthy Endréné*

DOI: 10.21549/NTNY.37.2022.2.5

Gerebenné Várbíró Katalin, Reményi Tamás és Rosta Katalin (2021). *Szenzoros információfeldolgozás, mozgás, nyelvi képesség. A Frostig-elven alapuló nevelési terápia elmélete és gyakorlata*. Budapest: Gondolat Kiadó.

Lassan a mindennapok pedagógiai problémájává válik, hogy az óvodákban, iskolákban egyre nagyobb létszámban találhatóak a különböző okok és tünetek miatt speciális megsegítésre szoruló, azt igénylő tanulók. Folyamatos kihívást jelentenek a gyakorlatban a tanulási képességek atipikus fejlődési sajátosságai. A hatékony pedagógiai munka feltételévé vált a szükségletorientált, szakszerű és differenciált tanítás-tanulás megszervezése. Ehhez a megkerülhetetlen pedagógiai feladathoz nyújt segítséget, új szemléletmódot e napjainkban kiadott tudományos munka.

Régi szakmai adósságot törlesztő gyönyörű kötet jelent meg egy szerzői team jóvoltából, M. Frostig (1906–1985) munkásságára méltóképpen emlékezve. Kezünkbe véve a hatalmas, 453 oldalas munkát, el-

ső pillanatban a fedőlap nyűgözhet le bennünket. Ezt az élményt követheti a könyv gazdag tartalmával történő szembesülés. Jelesül, találkozás azzal a holisztikus szemlélettel, mellyel bemutatja a könyv M. Frostig sajátos szakmai fejlődési útját, az őt ért különböző irányú szakmai hatásokat, s a mindezen hatások által társadalmi, szakmai nézeteinek, elveinek, és az ebből következő gyakorlatának a kikristályosodását. Mellékesen megjegyzendő, hogy M. Frostig módszereiről már több évtizede hallott, tudott a szakemberek nem kis köre, ám a korszak, a '60-as, '70-es évek Magyarországnak zártságából adódóan csupán töredezett információkhoz juthattak. Mindebből számos félreértés származott, így például szakszerűtlenül és tévesen, a „vizuális észlelési képességeket vizsgáló Frostig-teszt tesztlapjai fejlesztési célú munkaanyagokká váltak, egyes feladatlapjait pedagógiai vizsgáltként céljaira alkalmazták” (p. 16).

Ezért is nagy jelentőségű a most megjelent hiánypótló könyv, hiszen végre a maga tudományos szakszerűségében, eredeti forrásokra támaszkodva, korrektül mutatja be Marianne Frostig (1906–1985) osztrák származású, de munkásságát az Egyesült Államokban kiteljesítő kutató személyiségfejlesztő koncepcióját, komplex, multidimenzionális diagnosztikai és terápiás eljárásait.

E nagyívű munkában a szerzőgárda az elméleti koncepció tudománytörténeti és interdiszciplináris beágyazottságú, elágazó, strukturált bemutatása után, annak megvalósuló gyakorlatát kiválóan demonstrálja. Egy olyan elméletet és gyakorlatot ötvöző tanulságos munkát tár elénk a háromtagú szerzői team, mely egyrészt Frostig elméleti megközelítését a maga kristálytisztá egységében, mindenféle félreértést kiküszöbölve mutatja be, másrészt az elmélet gyakorlati alkalmazását kiválóan és részletesen szemlélteti.

* Professzor emerita, Kodolányi János Egyetem, rethy.endrene@gmail.com

Gerebenné Várbíró Katalin csaknem 35 éve tanulmányozza itthon és külföldön is Frostig munkásságát, ezáltal avatott szakértője az elméletnek épp úgy, mint a gyakorlati terápiás elképzeléseknek, javaslatoknak, melyeket saját maga kísérletes formában már ki is próbált. A könyv számos fejezete (1. 2. 3. 4. 6. 8. 9. 10) is az ő műve.

A munka néhány fontos eredményét érdemes kiemelten is bemutatni, elemezni.

A könyv egyik elvitathatatlan értéke, hogy képes volt korrekt módon felvázolni mindazon hatások összességét, melyek kisebb-nagyobb mértékben hatottak, és befolyásolták Frostig elméleti építkezését, így többek között azokat a pszichológiai irányzatokat, neves személyiségeket, akik a korszak pszichológiájának fejlődését befolyásolták. Így a Gestalt-pszichológia felismeréseit, (Goldstein, Werner), Lewin mezőelméletét, Bühler és Piaget különböző megközelítésű fejlődépszichológiáját, Erikson pszichoszociális fejlődélméletét, Maslow humanisztikus pszichológiáját, Aichorn terápiás pedagógiai megsegítését, illetve Montessori konkrét reformpedagógiai nézeteit és gyakorlatát.

A neveléstörténeti kánonban M. Frostig elhelyezésekor analógiák juthatnak eszünkbe, így Fröbel, Sequine, Montessori nevére asszociálhatunk, hiszen Frostig, ugyanúgy, mint ők, az individualizált oktatási, nevelési, fejlesztési eljárásokat helyezi előtérbe, és a nevelhetőség kérdésében is megingathatatlan a hite. Nem hisz a mindenki számára alkalmas, tehát univerzális fejlesztő eljárásokban, sőt azt is hirdeti, hogy a gyermek változásával a módszert is változtatni szükséges. A gyermek megismerése szerinte az összes pszichoszociális körülmény feltárására kell, hogy irányuljon. Megjegyzésre érdemes, hogy Frostig maga is mintát, modellt nyújtva, egész életútja során folyamatosan tanult.

A könyv plasztikusan mutatja be Frostig nevelési terápiás, modell értékű központját, ahol megvalósította elméleti elképzeléseit, a komplex diagnosztikára épülő terápiás fejlesztést, mely a szenzoros információ-feldolgozás, a mozgás és a nyelvi képesség együttes, differenciált fejlesztésén alapul.

Diagnosztikai eljárása a teszt és a standardok fejlesztésére irányult, az alapvizsgálatok terén a vizuális, auditív, nyelvi készség, illetve az intelligencia teszt-vizsgálatokat, illetve szubteszteket végzett. Esetében olyan fejlesztési diagnosztikai eljárásról van szó, mely az ok-tünet-kezelés együttesét tartja szem előtt. E rendszerszemléletű pszicho-diagnosztikai eljárások egyidejűleg folyamatos felülvizsgálatot igényelnek.

Rendkívül fontos a tanulás-megismerés-eltérő fejlődés fejezet, melyben az alulteljesítők és a kivételes képességűek problematikájával találkozhatunk. A fogalmak tisztázásakor a megközelítés sokszínű, az egyes kutatók felfogásához köthető, így találkozhatunk észlelési, lingvisztikai, pszichoneurológiai, viselkedéslélektani és neuropszichológiai aspektussal is. A kompromisszum keresést a tanulási problémák új megközelítésében a nevelési terápia használata jelentheti, amely fejlesztési, stratégiai célok meghatározásakor, a tanulási zavar kezelésekor a tanár maga is terapeuta szerepet tölt be.

A megismerés-cselekvés-információfeldolgozás mentén az észlelés komplex, ciklikus rendszerének, s az interakciós minták alakulásának a fejlődés folyamatában betöltött szerepének részletes leírása rendkívül informatív. Frostig koncepciója szerint a szenzoros integráció és a mozgás kapcsolata bonyolult szabályozási rendszeren alapul, fejlődésének folyamatában az érzelmi és kognitív kontroll szerepe kiemelkedő. A szenzoros integráció zavara lehet az oka a feldolgozási, diszkriminációs, modulációs problémák fellépésének. Az észlelési zavarok aztán a tanulási zavar megjelenését indukálhatják. A vizuális alapú neurokognitív képességzavarok jellemzői a gyermekek teljesítményzavarában mutathatók ki.

A szenzoros feldolgozás kérdéskörének holisztikus szemléletű tárgyalása Reményi Tamástól olvasható. A szerző táblázatos formában szemlélteti a szenzoros feldolgozás idegi szabályozásának folyamatait, illetve ábrák

segítségével mutatja be azok gyakorlati vonatkozásait. Izgalmas része a fejezetnek Ayres és Frostig nézeteinek összevetése, az azonosságok és a különbségek keresése (p. 161).

A Frostig-elven alapuló nevelési terápia fejlesztő programjainak elvei és szerkezete is kidolgozott, tárgyalásakor kiemelt szerepet kapott a mozgásos tapasztalatszerzés és az összerendezett mozgás fejlesztése. E kérdéskört Rosta Katalin (pp. 194–300), illetve Bődös Eszter dolgozta fel (pp. 302–319). A Frostig-féle terápia konkrét, gyakorlati bemutatása a remediáció (helyrehozó, javító), a vizuális feldolgozás hatékonyságát segítő mozgás nevelésén, fejlesztő gyakorlatokon keresztül folyik. A könyv ismerteti is a fejlesztés konkrét lépéseit. Kitér a jó gyakorlatokra, sőt, esetbemutatással Alkonyi Mária támasztja alá a fejlesztés- és a képességprofil összehangolásának módját a fejlesztési terv összeállításában. A 8. fejezet további közreműködői: Vajdáné Kutas Csilla, Schuchné Rumpli Henriette és Svraha Bernadett. A terápia transzdiszciplináris keretet ölt, a maga problémátörténeti, irányzatfókuszú, sokszempontú bemutatásával. A diagnosztika sokoldalú, elmélet- és egyidejűleg gyakorlatorientált irányzatának felvázolásával, illetve az arra épülő terápia ismertetésével hozzájárul a szükséglet alapú fejlesztés körvonalázásához. A terápiával foglalkozó fejezet is roppant érdekessé, plasztikussá válik, többek között a számos színes, eredeti és szép fotó bemutatása által.

Végezetül a terápiás tapasztalatok hatáselemzése egy régebbi (1992–1993), 120 fős, 4-8 éves gyermekek körében végzett hazai vizsgálat ismertetésén keresztül kerül bemutatásra. A hét hónapig tartó, komplex diagnózisra épülő fejlesztő foglalkozások szignifikáns változást hoztak jó néhány vizsgált terület elágazásában (vizuomotoros koordináció, vizuális állandóság, téri irány stb.). Többek között fejlődött a vizsgált gyermekek formaismerete, a vizuális alakzatok közötti iránykülönbségek differenciálása, s nem utolsósorban a motoros pontosság a finommozgások terén.

A könyv nagyszámú magyar és idegennyelvű irodalomra hivatkozik, és tartalmazza forrásmunkákként a Frostig életmű teljes repertoárját. A munka eredeti, kreatív megközelítésben dolgozza fel egy tudósi életút azon eredményeit, melyek a mai napig különleges újdonságoknak számítanak a diagnosztika és a terápia területén, összekapcsolva, a pedagógiai alkalmazhatósággal. Ezáltal ötvöződik a pszichológiai, a pedagógiai és a gyógypedagógiai tudás.

A kötet megjelenése – különösen napjainkban, amikor a terápiás kínálat ellenőrizetlen, színes, sokrétű és piacosodási tendenciákkal jellemezhető, rendkívüli jelentőségű, hiszen tudományosan megalapozott, gyakorlatban jól használható eljárások, módszerek tárházát nyújtja szülőknek és pedagógusoknak egyaránt. Jó szívvel ajánlható mindazoknak, akiket érdekel az interdiszciplináris tudományos elveken nyugvó megközelítések forrásvidéke, akik kíváncsiak arra, hogy egy elméleti koncepció miképpen válik/válhat gyakorlatorientálttá, és a mindennapokban hatékonyan alkalmazhatóvá. Ajánlom minden tanárnak, óvodapedagógusnak, tanárszakos hallgatónak, a pedagógia iránt érdeklődő doktoranduszoknak, kutatóknak, sőt szülőknek is.